

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2012. İşbu çeviri, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Vakıf Fonu'nun desteğiyle yapılmıştır (www.coe.int/humanrightstrustfund). Bu çeviri, Mahkeme'yi bağlamamaktadır. Daha fazla bilgi için, bu belgenin sonunda bulunan, telif haklarına ilişkin belgeyi okuyunuz.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/ Cour Européenne des Droits de l'Homme, 2012. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyrights/droits d'auteur à la fin du présent document.

BEŞİNCİ SEKSİYON

**PRAVOYE DELO REDAKSİYON KOMİTESİ VE SHTEKEL/
UKRAYNA DAVASI**

(Başvuru no. 33014/05)

KARAR
[Kısımlar]

STRAZBURG
5 Mayıs 2011

Kesinleşme tarihi

05/08/2011

Bu karar, Sözleşme'nin 44/2. maddesi gereğince kesinleşmiştir. Şekli düzeltmeler yapılabilir.

Pravoye Delo Redaksiyon Komitesi ve Shtekel/Ukrayna davasında,

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (Beşinci Seksiyon), aşağıdaki üyelerden oluşan dairesi:

Dean Spielmann, *Mahkeme Başkanı,*

Elisabet Fura,

Karel Jungwiert,

Mark Villiger,

Isabelle Berro-Lefèvre,

Ann Power-Forde,

Ganna Yudkivska, *Yargıçlar*

ve Claudia Westerdiek, *Yazı İşleri Müdürü,*

5 Nisan 2011 tarihinde kapalı oturumda yapılan müzakerelerden sonra, aynı tarihte, aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Bu dava, Ukrayna'ya karşı, *Pravoye Delo* Redaksiyon Komitesi (« ilk başvuran ») ve Ukrayna vatandaşı olan, Bay Leonid Isaakovich Shektel'in (« ikinci başvuran »), 22 Ağustos 2005 tarihinde, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin ('Sözleşme'), 34. maddesi uyarınca, Mahkeme'ye sunulan, 33014/05 numaralı başvuru sonucu görülmektedir.

2. Başvuranlar, Kiev'de avukat olan, Sayın L.V. Opryshko tarafından temsil edilmiştir. Ukrayna Hükümeti (« Hükümet »), Adalet Bakanlığı'ndan görevli olan Bay Y. Zaytsev tarafından temsil edilmiştir.

3. 13 Ekim 2009 tarihli bir kararla, Beşinci Seksiyon'un başkanı, başvuruyu, Hükümet'e tebliğ etmiştir. Sözleşme'nin 29/1. maddesi gereğince, kabul edilebilirlik ve esasın birlikte incelenmesine karar verilmiştir.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

4. İlk başvuran, Odessa'da, Mayıs 2000'den beri resmen kayıtlı olan bir gazete olan *Pravoye Delo*'nun Redaksiyon Komitesi'dir. İkinci başvuran, gazetenin genel yayın yönetmenidir ve Odessa'da yaşamaktadır.

5. Olaylar zamanında, *Pravoye Delo*, haftada üç kez basılan, 3.000 tirajlı yerel bir gazete idi. Gazete, Ukrayna'daki, özellikle de Odessa'daki siyasi ve sosyal sorunlarla ilgili resmi yazılar ve makaleler yayınlamaktaydı. Fon

eksikliği nedeniyle, gazete, farklı kamusal kaynaklardan özellikle de internetten toplanan diğer makale ve yazıları yeniden yayınlamaktaydı.

6. 19 Eylül 2003'te, Pravoye Delo, tahmin edilen yazarı, Ukrayna gizli servisinden biri olan ve ikinci başvuranın bir meslektaşı olan Bayan I. tarafından indirilmiş olan anonim bir mektup yayınlamıştır. Mektubu yazan kişi, Odessa bölgesinin gizli servis birimindeki memurların rüşvet aldıklarını ve başka suç teşkil eden eylemlerde bulunduklarını ve özellikle de, bir suç örgütünün üyeleriyle ilişkileri bulunduğunu iddia etmekteydi. İşte, bu mektubun paragraflarından biri:

« (...) Odessa Bölgesi gizli servis biriminin, müdür yardımcısı, P.'nin yakın arkadaşı ve yardımcısı olan I.T.'nin, A.A. suç örgütü ile « iş » ilişkileri olmuştur, (...) bu grubun üyesi olan ve A.A.'nın, tetikçisi olan ve gangster çetesinin temel eylemlerini gerçekleştirmekle yükümlü olan G.T., öldürme eylemlerini organize etmekte ve emrini vermektedir, I.T. ile görüşmekte ve Odessa Bölgesi'ndeki gizli servis biriminin görevlilerinin maddi sorunlarıyla ilgilenmektedir (...) ».

7. Mektubun devamında, Bayan I. tarafından, Redaksiyon Komitesi adına yazılmış olan, aşağıdaki yorumlar bulunmaktaydı:

« Bu mektubu, genel yayın yönetmeninin haberi ve izni olmaksızın yayınlayarak, sadece problemlerle karşılaşma riski bulunduğunu değil (...) aynı zamanda, gazete için de sorun yaratabileceğimin bilincindeyim. Neticede, eğer, bu mektupta gerçek olmayan bilgiler bulunmaktaysa, bunu tekrar yayınlayacak olan her türlü medya kuruluşu tehlikede olacaktır. Nihayet, eğer ki, içindeki bilgiler doğru ise, bunları yazan kişinin aldığı risk çok büyüktür. Ayrıca, bu *anonimka*'nın (anonim mektup), Odessa'da, Vlasti.net internet sitesinde (onların isteği üzerine, belirtmekteyiz) yayınlanmış olması nedeniyle, biz de bunu, göğün izniyle tekrar yayımlayabiliriz. Askeri araç ve devletin baskıcı birimlerinin sivil demokratik denetimine ilişkin kanuna gereğince, biz de, vatandaş denetimi yapıyoruz ce bu kanunun 29. maddesine göre, yetkili makamlardan, bu mektupta belirtilen olaylarla ilgili olarak şeffaf bilgiler almak istiyoruz. Bunun dışında, Odessa Bölgesi gizli servis biriminin, *Top Secret* gazetesindeki benzer bir yayına tepki vermemiş olduğunun tespit edilmesi gerekmektedir (...). *Pravoye Delo* gazetesinin, ilgili birimlerin tüm yazılı cevap ve yorumlarına açık olduğunu hatırlatmaktayım. »

8. Ekim 2003'te, o dönem Odessa'da oturmakta olan ve Tayland Boksı Ukrayna Federasyonu'na başkanlık yapan G.T., Prymorskiy Bölge Mahkemesi önünde, başvuranlar hakkında, iftira nedeniyle dava açmıştır. G.T., özellikle, Pravoye Delo'nun, 19 Eylül 2003 sayılı baskısında, hakkındaki iddiaların, gerçek olmadıklarını ve onur ve ününe saldırı oluşturduklarını iddia etmiştir. G.T., hakimden, başvuranların, yazıyı kaldırıp, özür dilemelerini ve kendisine, manevi zarar için, 200.000 Ukrayna Hryvna'sı (UAH) tazminat ödemelerini talep etmiştir.

9. Mahkeme önünde, başvuranlar, öncelikle, belgeleri, hiçbir değişiklik yapmadan tekrar yayınladıkları için, içindeki bilgilerin doğruluğundan sorumlu olmadıklarını öne sürmüşlerdir. Başvuranlar, bu belgelerin kaynağının özellikle belirtilmiş olduğunu ve redaksiyonun, bu konudaki tutumunu belirtmek ve ilgili kuruluşların ve kişileri yorum yapmaya davet etmek için, yorumların eklenmiş olduğunu öne sürmüşlerdir. Başvuranlar,

hâkimin, G.T.'nin talep ettiği miktarların ödenmesine karar vermesi halinde, gazetenin, borçlarını ödeyemeyecek duruma gelerek kapatılacağını eklemişlerdir.

10. Daha sonra, 24 Nisan 2004 tarihli bir duruşma sırasında, ikinci başvuran, yazının, davacıyı hedef almadığını ve kaleme alınma şekli dikkate alındığında, davacının, söz konusu, « G.T. » olduğunun kanıtlanmadığını öne sürmüştür.

11. 7 Mayıs 2004 tarihinde, mahkeme, başvuranların aleyhine karar vermiştir. Mahkeme, söz konusu ifadelerin, Odessa Bölgesi'nde, kamusal faaliyetlere katılan, kamuya mal olmuş ve Ukrayna'yı, yurt dışındaki spor gösterilerinde, Ukrayna Tayland Boks Federasyonu başkanı olarak temsil etmiş olan, davacıyı hedef aldıklarına karar vermiştir. Bu konuda, mahkeme, ilk iddialarında, başvuranların, yukarıdaki unsurlara karşı çıkmadıklarını ve yayınlanan belgelerin, Odessa Bölgesi'ndeki gizli servislerin faaliyetlerini kapsadığını tespit etmiştir. Mahkeme, bu belgelerin içeriğinin iftira niteliğinde olduklarını ve başvuranların, bunların doğruluğunu kanıtlamamış olduklarını eklemiştir. Mahkeme, başvuranların, Basın Kanunu'nun 43. maddesi gereğince, sorumluluklarından muaf tutulabilecekleri hiçbir gerekçe olmadığını çünkü kurdukları internet sitesinin, aynı kanunun 32. maddesine uygun şekilde kaydedilmiş yazılı basın medya kuruluşu olmadığını eklemiştir.

12. Mahkeme, ilk başvuranın, yayınlanan belgelerin aşağıdaki pasajının geri çekmesine hükmetmiştir:

« A.A.'nın, tetikçisi olan ve gangster çetesinin temel eylemlerini gerçekleştirmekle yükümlü olan G.T., öldürme eylemlerini organize etmekte ve emrini vermektedir, I.T. ile görüşmekte ve Odessa Bölgesi'ndeki gizli servis biriminin görevlilerinin maddi sorunlarıyla ilgilenmektedir (...) »

13. Mahkeme, bunun dışında, ikinci başvurayı, gazetede, resmi özür yazısı yayınlamaya mahkûm etmiştir.

14. Davacıya ödenecek olan tazminatın miktarını saptamak için, mahkeme, davacının iddialarını ve gazetenin mali durumunda ilişkin bilgileri dikkate almıştır. Mahkeme, gazetenin cirosunun yaklaşık olarak, 22.000 UAH olduğunu tespit etmiş ve başvuranların, manevi zarar için, G.T.'ye, birlikte, 15.000 UAH¹ ve hazineye, yargılama giderleri için, 750 UAH² ödemelerinin makul olduğuna karar vermiştir.

15. Başvuranlar, istinaf yoluna başvurmuşlardır. Başvuranlar, ilk derece mahkemesi önünde sundukları iddiaları yineleyerek, redaksiyon komitesinin, medya kayıtları alanındaki kanunlara uygun olarak, tüzel kişilik olarak, kaydedilmemiş olduğunu ve ikinci başvuranın, kanuna uygun şekilde, genel yayın yönetmeni olmadığını savunmuşlardır. Böylece, onlara göre, her ikisinin de, davaya taraf olma ehliyetleri bulunmamaktadır.

¹ Yaklaşık 2.394 Avro.

² Yaklaşık 120 Avro.

16. Başvuranlar, aynı zamanda, hukuki sorumluluklarının ortaya konulmasının, Basın Kanunu'nun 41. maddesine ve Kitle İletişim Araçlarının Devlet tarafından Desteklenmesi ve Gazetecilerin Sosyal Korunması Kanunu'nun 17. maddesine aykırı olduğunu öne sürmüşlerdir. Başvuranlar, bu bağlamda, G.T.'ye hakaret etme niyetinin olmadığını ve söz konusu belgelerin yayınlanmasında, niyetlerinin, kamuoyunda, kamu için ciddi bir yararın söz konusu olduğu sorunlara ilişkin tartışmayı hareketlendirmek olduğunu belirtmişlerdir. Onlara göre, başvuranların, bu bilgileri yayınlama ve halkın da, bu bilgileri alma hakkı bulunmaktaydı.

17. İkinci başvuran, bunun dışında, söz konusu belgelerin yayınlanmasına izin vermediğini ve yasal mevzuatın, hakarete ceza olarak, özür metni yayınlanmasına mahkûm etme cezası öngörmediğini öne sürmüştür.

18. 14 Ocak 2004 ve 24 Şubat 2005'te, sırasıyla, Odessa Bölge İstinaf Mahkemesi ve Yüksek Mahkeme, başvuranların taleplerini reddetmişler ve ilk derece mahkemesinin kararını onamışlardır.

19. 3 Temmuz 2006'da, başvuranlar ve G.T., G.T.'nin, 7 Mayıs 2004 tarihli kararda ödenmesine hükmedilen miktarların ödenmesinden vazgeçtiği ve başvuranların, bu prosedürün neden olduğu yargılama giderlerinin tümünü ödemeye ve Pravoye Delo gazetesinde, G.T.'nin talebi üzerine, promosyon ve bilgi belgelerini, hakimin belirlediği tazminat ölçüsünde, yayınlamayı kabul ettikleri bir dostane çözüm anlaşması yapmışlardır.

20. 2008'de, başvuranlar, *Pravoye Delo*'nun yayınına durdurmuşlardır.

II. İÇ HUKUKTAKİ İLGİLİ METİNLER

A. 28 Haziran 1996 Ukrayna Anayasası

21. İşte, Anayasa'nın ilgili hükümleri:

Madde 32

« Herkesin, kendisi veya ailesi hakkındaki yanlış bilgilerin düzeltilmesi hakkı, bu tip bilgilerin düzeltilmesini isteme hakkı ve bu tür yanlış bilgilerin bir araya getirilmesi, muhafaza edilmesi, kullanılması veya yayınlanması nedeniyle gördüğü maddi veya manevi zararın tazmin edilmesi, yargısal olarak güvence altına alınmıştır. »

Madde 34

« Herkesin, düşünce ve konuşma özgürlüğü hakkı ve fikir ve inançlarını serbestçe ifade etme hakkı bulunmaktadır.

Herkesin, sözlü veya yazılı olarak veya seçtiği diğer yöntemlerle, bilgi toplama, muhafaza etme, kullanma ve yayınlama hakkı vardır.

Bu hakların kullanılması, kanun tarafından, milli güvenlik, toprak bölünmezliği veya kamu düzeni yararına, suçların işlenmesi veya bozuklukların giderilmesi, halkın sağlığının korunması veya başkalarının haklarının korunması, gizli bilgilerin

yayınlanmasının önlenmesi veya yargının otorite ve tarafsızlığının güvence altına alınması amacıyla kısıtlanabilir. »

B. 1963 Medeni Kanunu (1 Ocak 2004 itibariyle yürürlükten kaldırılmıştır)

22. Medeni Kanun'un ilgili kısımları:

Madde 7

Şeref, onur ve ünün korunması

« Her özel veya tüzel kişi, hâkimden, doğru olmayan veya saptırılmış olan ve şeref, onur ve ününe saldırı oluşturan veya çıkarlarına zarar veren bilgilerin, bunları yayınlayan kişinin, bunların doğruluğunu kanıtlamış olması durumu hariç, geri çekilmelerini talep edebilir (...) »

Hakkında doğru olmayan veya çıkarlarına, onuruna, şerefine veya ününe zarar verecek türden bilgiler yayınlanan her özel veya tüzel kişi, maddi veya manevi zararı için tazminat ve bu bilgilerin geri çekilmesini talep edebilir (...) »

C. 2003 Medeni Kanunu (1 Ocak 2004'ten beri yürürlüktedir)

23. 2003 Medeni Kanunu'nun ilgili hükümleri:

Madde 16

Medeni hak ve çıkarların mahkemelerce korunması

« 1. Herkes, hâkimden, hak ve çıkarlarının korunmasını talep edebilir (...).

2. Medeni hak ve çıkarlar, aşağıdaki şekillerde korunabilirler:

- 1) bir hakkın tanınması;
- 2) bir eylemin geçersiz olduğunun beyanı;
- 3) bir hakkı ihlal eden bir eylemin durdurulması;
- 4) hakkın ihlal edilmesinden önceki duruma geri dönülmesi;
- 5) bir yükümlülüğün zorla icra ettirilmesi;
- 6) hukuki bir ilişkinin değiştirilmesi;
- 7) hukuki bir ilişkinin sona erdirilmesi;
- 8) maddi zararın tazmin edilmesi
- 9) manevi zararın tazmin edilmesi
- 10) Devlet'in bir organının, bir kararının, eyleminin veya ihmalinin, yasa dışı olduğunun beyan edilmesi.

(...)

Hâkim, hak veya çıkarların korunmasını, bir sözleşme veya kanun tarafından öngörülen başka yöntemlerle sağlayabilir (...)"

Madde 277

Doğru olmayan bilgilerin geri çekilmesi

« 1. Manevi çıkarları, kendisi veya aile fertleri hakkında, doğru olmayan bilgilerin yayınlanmasıyla zarar görmüş olan her özel kişinin, cevap hakkı ve bilgilerin geri çekilmesini talep etme hakkı vardır.

(...)

3. Bir kişiye ilişkin olarak yayınlanan her türlü olumsuz bilgi, yayınlayan kişinin, aksini kanıtlamadığı sürece, yanlış olarak Kabul edilir.

4. Yanlı bilgi yayınlayan herkesin, onu geri çekme zorunluluğu vardır (...)

5. Yanlış bilginin, tüzel bir kişi tarafından yayınlanan kamuya açık bir belgede bulunması halinde, bu belgenin satıştan geri çekilmesi gerekir.

6. Manevi çıkarları, yazılı basının iletişim aracında zarar gören her özel kişinin, cevap hakkı ve aynı iletişim aracından, kanunla öngörülen şekillerde, doğru olmayan bilgilerin geri çekilmesini isteme hakkı vardır.

7. Doğru olmayan bilgiler, yayınladıkları şekilde geri çekilmelidirler. »

D. 2 Ekim 1992 Tarihli Haber Kanunu

24. Olaylar zamanında kaleme alındıkları şekliyle, kanunun ilgili hükümleri, aşağıda bulunmaktadır:

Madde 20**Kitle İletişim Araçları**

« Yazılı basındaki iletişim araçları gazeteler, dergiler ve bültenler ve sabit tirajlı yayınlardır.

Görsel iletişim araçları, radyo, televizyon, sinema, işitsel kayıtlar ve videolar, vs.'dir.

Özel bir iletişim aracının kurulması, bunu düzenleyen kanunlarla öngörülmektedir. »

Madde 47**Haber mevzuatının ihlal edilmesine ilişkin sorumluluk**

« (...) Aşağıdaki olaylara neden olanların, haber mevzuatına ilişkin ihlalden ötürü sorumlulukları devreye girer:

(...)

Bir kişinin onuru ve şerefine saldırı oluşturan doğru olmayan bilgilerin yayınlanması (...)

Madde 49**Maddi ve manevi zararın tazmini**

« Bilgilendirme faaliyetleri yapan bir tüzel kişinin neden olduğu maddi veya manevi zarar gören her özel veya tüzel kişinin, bu zararının, suçun sorumluları tarafından, gönüllü olarak veya bir yargı kararı gereğince, tazmin edilmesi gerekir ».

E. 16 Kasım 1992 tarihli Yazılı Basın İletişim Araçlarına İlişkin Kanun

25. İşte bu kanunun ilgili hükümleri:

Madde 1

Ukrayna’da yazılı basının iletişim araçları

« Bu kanunda belirtildiği şekliyle, Ukrayna’da yazılı basının iletişim araçları, her türlü sürekli ve devamlı ve kamusal kayıt sertifikası gereğince, yılda en az bir kere basılan yayınla tanımlanamamaktadır (...) »

Madde 7

Basın faaliyetlerinde bulunan tüzel kişiler

« Basın faaliyetlerinde bulunan her tüzel kişi, bünyesinde, bir kurucu veya birçok ortak kurucu, bir redaksiyon komitesi (...) barındırmaktadır ».

Madde 21

Yazılı basın iletişim aracının redaksiyon komitesi

« Yazılı basın iletişim aracının redaksiyon komitesi (...) kurucu veya ortak kurucuların talimatları üzerine, (...) hazırlar ve yayınlar.

Redaksiyon komitesi, bir iç tüzük tarafından yönetilmektedir ve yazılı basın iletişim aracının, kurucu veya ortak kurucuları tarafından onaylanan programını ortaya koyar.

Redaksiyon komitesi, kamusal kaydından sonra, Ukrayna mevzuatına uygun olarak, tüzel kişi statüsüne geçer ».

Madde 23

Yazılı basın iletişim aracının genel yayın yönetmeni

« Genel yayın yönetmeni (...), redaksiyon komitesini, kurucu veya ortak kurucuların onayıyla yönetir.

Genel yayın yönetmeni (...), redaksiyon komitesinin faaliyetlerini, iç tüzükte belirlenen görevleri çerçevesinde yönetir, redaksiyon komitesinin, kurucu, ortak kurucular, editör, yazarlar, devlet organları ve halk dernekleriyle olan ilişkilerinde ve hakem makamları ve mahkemeler önünde temsil eder. Genel yayın yönetmeni, söz konusu yazılı basın iletişim aracının, redaksiyon komitesinin, yasal hükümlere saygı göstermesi konusunda sorumludur (...) »

Madde 26

Yazılı basın iletişim araçlarının kaydı

« Ukrayna’daki her yazılı basın iletişim aracının, yayın yeri, tirajı ve kurulma şekli ne olursa olsun, kaydedilmesi gerekmektedir (...) »

Madde 32

Bilgi yayınlanması

« Yazılı basın iletişim aracında yer alan her haberin, aşağıdaki bilgileri içermesi gerekmektedir:

Yayının adı (...)

Bu bilgiyi taşımayan yayınların dağıtılması yasaktır. »

Madde 37

Haberin geri çekilmesi

« Her özel kişi, her tüzel kişi ve her devlet organı ve yargı nezdindeki temsilcileri, yazılı basın iletişim aracının, redaksiyon komitesinin, haklarında yayınladığı ve doğru olmayan veya onur veya şereflerine saldırı oluşturan haberlerin geri çekilmesini talep edebilirler.

Yayınladığı haberlerin doğruluğunun bir delili olmasa da, redaksiyon komitesi, ilgilinin talebi üzerine veya kendi inisiyatifiyle, söz konusu yazılı basın iletişim aracının bir sonraki baskısında, bu bilgileri geri çekmelidir (...) »

Madde 41

Sorumluluğun ortaya konması

« Redaksiyon komitesi, kurucu, editör, dağıtıcı, devlet organları, vatandaşların kurduğu örgüt ve derneklerin sorumlulukların, yazılı basın iletişim kuruluşları mevzuatına ilişkin suç işlemekten ötürü ortaya konabilir.

Ukrayna'da yazılı basın iletişim araçlarına ilişkin suçlar:

1) Haber Kanunu'nun 47. maddesinde öngörülen ihlaller (...)

Böyle bir ihlale neden olan herkese, disiplin, hukuk, idari ya da cezai nitelikli cezalar, yürürlükteki Ukrayna mevzuatına göre verilmektedir.

Gazeteci (...), genel yayın yönetmeni veya işbu kanunu ihlal eden belgelerin yayınlanmasına izin veren herkesin sorumluluğu, basın özgürlüğünün kötüye kullanılması nedeniyle ve bu belgelerin yazarı vasfıyla, ortaya konulabilir. »

Madde 42

Sorumluluktan muafiyet

«Aşağıdaki durumlarda, redaksiyon komitesi ve gazetecilerin, yanlış bilgilerin, özel ve tüzel kişilerin onur ve haysiyetine saldırı oluşturan bilgilerin, özel kişilerin hak veya meşru çıkarlarına saldırı oluşturan veya gazetecilerin haklarının ve basın özgürlüğünün kötüye kullanılmasına neden olan belgelerin yayınlanması halinde hiçbir sorumlulukları bulunmamaktadır:

1) haberin, basın ajanslarından veya medyatik bir kaynağın kurucusu veya ortak kurucularından gelmesi;

2) haberin, haber kanununa uygun şekilde, resmi belgelere erişim talebi veya yazılı veya sözlü bilgi edinme talebine verilen bir cevap olması;

3) haberin, devlet sorumlularının, vatandaşların kurdukları örgüt veya derneklerin sorumlularının resmi açıklamalarının kelime kelime alıntılanmış olması;

4) haberin, diğer yazılı basın iletişim araçlarının yayınladığı belgelerin kelime kelime alıntılanmış hali olması ve bunu belirtiyor olması;

5) haberin, gazetecinin, bunları yasa dışı yollardan toplamamış olması halinde, kanunla açıkça korunan sırları içermesi. »

F. 23 Eylül 1997 tarihli Devletin Kitle İletişim Araçlarını Desteklemesi ve Gazetecilerin Sosyal Korunmasına İlişkin Kanun

26. İşte bu kanunun ilgili hükümleri:

Madde 17

Bir gazetecinin hayatına veya fiziksel bütünlüğüne saldırı veya ona karşı yapılan başka eylemler nedeniyle sorumluluk ve gazetecinin neden olduğu manevi zararlar nedeniyle ortaya çıkan sorumluluk

« (...) Bir gazeteci ve bir medya kuruluşunun davalı olarak katıldıkları ve bir siyasi parti, bir memurun davacı olduğu bir manevi zarar tazmini için açılan bir tazminat davasının incelenmesinde, hâkimin manevi zarar için tazminat vermesi ancak, gazeteci veya medya sorumlusunun, kasten hareket etmiş olması halinde mümkün olur. Hakim, davacının açtığı davanın, hukuki olmayan, özellikle de, doğru olmayan haberlerin geri çekilmesi, davacının onuru ve haysiyetinin korunması, ihtilafın, tümünün çözülmesini sağlayacak yolları dikkate alır. Bu koşullara göre, hâkim, manevi zararın tazmin edilmesini reddedebilir.

Söz konusu gazetecinin ya da medya kuruluşunun niyeti, bu haberlerin, doğru olmadıklarının ve topluma verecekleri zararın bilincinde olması halinde, söz konusu haberlerin yayınlanmasına ilişkin fikrini göstermektedir.

Hâkimin, iyi niyetle hareket ettiğini ve haberi doğrulamış olduğunu kanıtlamış olması halinde, gazeteci veya medya kuruluşunun sorumluluğu devreye girmez. »

G. Ukrayna Yüksek Mahkemesi Genel Kurulu'nun, Özel bir Kişinin Onur ve Haysiyetinin Korunması veya Özel veya Tüzel Bir Kişinin Ününün Korunmasına İlişkin Olarak Aldığı 27 Şubat 2009 Tarihli Karar

27. Bu kararın ilgili kısımları:

« 26. Ukrayna Anayasası'nın 19. maddesine göre, Ukrayna hukuk düzeni, hiç kimsenin, yasal mevzuatın zorunlu kılmadığı bir şeyi yapmaya zorlanamayacağı ilkesi üzerine kurulmuştur. Ukrayna Anayasası'nın 34/1. maddesi, herkesin, düşünce ve ifade özgürlüğü hakkını ve inanç ve fikirlerinin serbestçe ifade etmesi hakkını güvence altına almaktadır.

Hâkim, bir davalıyı, davacıdan özür dilemeye mahkûm etme yetkisi yoktur (...), zorunlu özür, yanlış bilgilerin yayınlanması halinde, 2003 Medeni Kanunu'nun 16. ve 277. maddelerinde, onurun, haysiyetin, ticari ünün korunması için, hukuki bir yol olarak öngörülmemiştir. »

HUKUK

I. SÖZLEŞME’NİN 10. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

28. Başvuranlar, hakimin, *Pravoye Delo* gazetesinin, 19 Eylül 2003 tarihli baskısında yayınlanan belgelerle ilgili olarak, G.T.’nin talebini kabul etmiş olmasına ilişkin olarak verdiği kararın, ifade özgürlüğü haklarını ihlal ettiğini öne sürmektedirler. Başvuranlar, mahkûmiyetlerinin, ne kanunlar öngörülmüş olduğu ne de demokratik bir toplumda gerekli olduğu kanaatindedirler. Başvuranlar, Sözleşme’nin aşağıdaki şekilde kaleme alınmış olan, 10. maddesini öne sürmektedirler:

« 1. Herkes görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir alma ve verme özgürlüğünü de içerir. Bu madde, devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine bağlı tutmalarına engel değildir.

2. Görev ve sorumluluk yükleyen bu özgürlüklerin kullanılması, demokratik bir toplumda zorunlu tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu emniyetinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması veya yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması için yasayla öngörülen bazı biçim koşullarına, sınırlamalara ve yaptırımlara bağlanabilir.»

(...)

B. Esas

1. Tarafların iddiaları

a) Başvuranlar

29. Başvuranlar, basının, hakaret nedeniyle sorumluluğuna ilişkin yasal mevzuatın açık ve öngörülebilir olmadığını ve ulusal mahkemelerin, gazeteciler tarafından doğrulanmayan ifadelerin yayınlanmasına ilişkin yasal güvenceleri ihlal ettikleri kanaatindedirler. Başvuranlar, hâkimin, G.T. ile ilgili haberleri yayınlamadıkları, ikinci başvuranın, belgelerin yayınlanmasına izin vermemiş olduğu, yayına yeteri kadar mesafeli oldukları ve imkânı olmasına rağmen, G.T.’nin, redaksiyon komitesinden hakaret davası açmadan önce, geri çekme talep etmemiş olduğunu dikkate almadığını öne sürmektedirler.

30. İkinci başvuran, bunun yanı sıra, Ukrayna hukukunda, hakarete ceza olarak, özür dileme zorunluluğunun öngörülmediğini öne sürmektedir.

31. Başvuranlar, bunun dışında, söz konusu belgelerin daha önce internette yayınlanmış olduklarını ve onların da bunu tekrara yayınlamalarının, önemli siyasi tartışmaya ilişkin sorunları gündeme getirmek olduğu kanaatindedirler. Başvuranlar, ödemeye mahkûm edildikleri tazminat miktarının, gazetenin yıllık cirosuna göre çok yüksek

olduğunu ve onlar üzerinde orantısız bir yük oluşturduğunu ileri sürmektedirler. Başvuranlar, *Pravoye Delo*'nun basımına son vermek zorunda kaldıklarını eklemektedirler.

b) Hükümet

32. Hükümet, başvuruların, ifade özgürlüğünün kullanılmasına yapılan müdahalenin, yasal mevzuatın, açık, erişilebilir ve öngörülebilir hükümleri olan, ve mevcut olayda, hakim tarafından uygulandıkları şekliyle, 1963 Medeni Kanunu'nun 7. maddesi, 2 Ekim 1992 tarihli Haber Kanunu'nun, 1 ve 32. maddesi ve 16 Kasım 1992 Yazılı Basın İşletişim Araçları Kanunu'nun 42. maddesine dayandıklarını öne sürmektedir.

33. Hükümet, bunun dışında, bu müdahalenin, söz konusu yayın nedeniyle hakları zarar görmüş olan özel bir kişinin, onuru, haysiyeti ve ticari ününü korumayı hedeflediğini öne sürmektedir. Hükümet, burada, Sözleşme'nin 10/2. maddesi anlamında, başvuruların da itiraz etmediği, meşru bir amaç olduğu kanaatindedir.

34. Hükümet, bu yayının, Ukrayna'da sporun gelişimine katkıda bulunmuş ve kamuya mal olmuş olan bir kişiye yöneltilmiş ağır iddialar içerdiği kanaatindedir. Başvuranlar, orada bulunan iddiaların gerçekliğini kanıtlamamışlardır. Bir internet sitesinden alınan belgeleri tekrar yayınlamış olmaları, onları bu yükümlülükten kurtarmamaktadır çünkü internette gelen haberlerin hukuki düzenlemesi, iç hukukta belirlenmemiştir. Hükümet, müdahalenin, gerekli olduğu sonucuna ulaşmaktadır.

35. Hükümet, aslında, başvuruların, 7 Mayıs 2004 tarihli kararın icra aşamasında vardıkları dostane çözüm nedeniyle, hâkimin, davacıya ödenmesine hükmettiği tazminatı ödememiş olduklarını eklemektedir. Hükümet'e göre, ilgililer, gazetenin basımına, söz konusu müdahale nedeniyle son vermek durumunda kaldıklarını kanıtlamamışlardır.

36. Mahkeme'nin, *Vitrenko ve diğerleri/Ukrayna* (no. 23510/02, 16 Aralık 2008) davasında verdiği kabul edilmezlik kararına dayanan Hükümet, hakim, özür dilemeye mahkum etmiş olmasının, Sözleşme'nin 10. maddesindeki ilkelere aykırı olmadığı kanaatindedir.

37. Hükümet, söz konusu müdahalenin, orantısız olmadığı kanaatindedir.

2. Mahkeme'nin değerlendirmesi

a) Başvuruların ifade özgürlüğüne müdahale bulunup bulunmadığına ilişkin olarak

38. Mahkeme, söz konusu yayının, olgusal ve hakaret içeren ifadeleri kapsadığını tespit etmektedir. Hukuk mahkemelerinin tespitlerine göre, Ukrayna Tayland Boks Federasyonu'nun başkanı olan kamuya mal olmuş bir kişiliğin suç örgütünün üyesi olduğu ve « cinayetleri organize eden ve emrini veren kişi » olduğu belirtilmekteydi. Başvuranlar, bu ifadelerin

doğruluğunu kanıtlayamamışlardır ve hâkim, onları, bir geri çekme yazısı ve özrü yayınlamaya ve hedeflenen kişinin, bu yayından doğan manevi zararını tazmin etmeye mahkûm etmiştir.

39. Mahkeme, milli hâkimin kararının, başvuranların, ifade özgürlüğüne bir müdahale oluşturduğu kanaatindedir.

40. Mahkeme, Sözleşme'nin 10. maddesi çerçevesinde yaptığı denetim çerçevesinde, görevinin, söz konusu müdahalenin, davanın tamamı ışığında değerlendirilmesi ve özellikle de, ulusal makamların öne sürdükleri gerekçelerin yeterli olup olmadıklarını tespit etmek olduğunu hatırlatmaktadır (*Fressoz et Roire/Fransa* [BD], no. 29183/95, paragraf 45, AİHM 1999-I). Mahkeme'nin denetimi, Sözleşme'nin 6. maddesindeki usul güvencelerinin, hâkim tarafından dikkate alınıp alınmadığına ilişkin şikayet bulunmasından bağımsız olarak, ulusal mahkemelerin verdiği kararın incelenmesini kapsamaktadır. Böylece, Mahkeme, Hükümet'in, başvuranların, mağdur sıfatı olmadığına ilişkin ön itirazı reddetmektedir.

41. Mahkeme, söz konusu müdahalenin, Sözleşme'nin 10/2. maddesi bağlamında, haklı olup olmadığına araştıracaktır.

b) Müdahalenin kanunla öngörülmüş olması

42. Mahkeme, Sözleşme'nin 10. maddesindeki ilk ve en önemli koşulun, kamu makamlarının, ifade özgürlüğüne yaptıkları her müdahalenin yasal olması gerektiğidir: ikinci paragrafın ilk cümlesi, özellikle, bu alandaki her kısıtlamanın, « kanunla öngörülmüş olması » gerektiğini öngörülmektedir. Bu koşulu yerine getirebilmek için, müdahalenin, iç hukukta bir temeli olması yeterli değildir. Kanunun, bazı, « nitelik » gerekliliklerini sağlaması gerekmektedir. Özellikle, bir normun, « kanun » olabilmesi için, yargılanan kişinin, tutumunu düzenlemesini sağlayacak kadar açık olması gerekmektedir: gereğinde, açıklayıcı görüşler sayesinde, yargılanan kişinin, davanın koşullarında, belli bir eylemin neticelerini öngörebilecek olması gerekmektedir (*Lindon, Otchakovsky-Laurens et July/Fransa* [BD], no. 21279/02 ve 36448/02, paragraf 41, AİHM 2007-IV).

43. Belirginlik derecesi, büyük ölçüde, söz konusu metnin içeriğine, kapsadığı alana ve hedefteki kişilerin sayısı ve niteliğine bağlıdır (*Groppera Radio AG ve diğerleri/İsviçre*, 28 Mart 1990, paragraf 68, seri A no. 173). Öngörülebilirlik kavramı, sadece yargılanan kişinin sonuçlarını öngörebileceği bir davranışa değil aynı zamanda, bu davranışın, kanunlara aykırı olması halinde, buna bağlı olabilecek formalite, koşullar, kısıtlamalar veya cezaları da öngörebilmelidir (bkz, *mutatis mutandis*, *Kafkaris/Kıbrıs* [BD], no. 21906/04, paragraf 140, AİHM 2008).

44. Mevcut davanın koşullarına bakıldığında, Mahkeme, başvuranların, söz konusu müdahalenin yasallığına ilişkin olarak başvuranların görüşlerinin, gazetecilere uygulanan özel güvencelerle ilgili yasal hükümlerin, açık ve öngörülebilir olmadıkları ve hakaret konusunda, özür

yayınlamaya mahkum edilmiş olmalarının, yasal temeli bulunmaması olmak üzere, esasen iki soruna dayandığını tespit etmektedir.

i) Ukrayna hukukunda hakarete ilişkin tedbirler

45. Bu sorunla ilgili olarak, Mahkeme, Ukrayna hukukunun, hakaret konusunda, mağdur tarafların, yanlış ve hakaret içeren haberlerin geri çekilmesini ve tazminat talep edebileceklerini öngördüğünü tespit etmektedir. Bu tedbirlerin ikisi de, başvuranların durumunda uygulanmıştır. Oysa mahkemeler, ikinci başvurunu, gazetede, resmi özür yayınlamaya mahkûm etmişlerdir. Mahkeme, böyle bir tedbirin, iç hukukta açıkça öngörülmediğini tespit etmektedir.

46. Mahkeme, bir Rus davasında, benzer bir durumda, milli hâkimin, geri çekme veya düzeltme kavramlarını yorumlamasının, Sözleşme anlamında müdahaleyi yasa dışı hale getirmeyecek türden özrü kapsayabileceğini kabul etmiştir (*Kazakov/Rusya*, no. 1758/02, paragraf 24, 18 Aralık 2008).

47. Bununla birlikte, yukarıdaki davanın aksine, hiçbir unsur, ikna edici olarak, Ukrayna mahkemelerinin, hakaret konusunda uygulanabilen tedbirleri, bu kadar geniş yorumlayabileceklerini ya da, bu tip davalarda, genel muhakeme biçimlerinin söz konusu olduğunu kanıtlamaya veya göstermeye yetmemektedir.

48. Mahkeme, ikinci başvuranın, şikayet etmiş olmasına rağmen, Ukrayna mahkemelerinin, iç hukukun uygulanması karşısındaki bu engel hakkında hiçbir açıklama vermemişlerdir (bkz. 17. paragraf). Hükümet'in bu konudaki görüşleri de, herhangi bir açıklama içermemektedir.

49. Ukrayna mahkemelerinin uygulamasından görebileceğimiz gibi, davanın olaylarından sonra da olsa, hakaret konusunda, özür yayınlamaya mahkûmiyet, Anayasa'da güvence altına alınan ifade özgürlüğüne aykırı olabilir (bkz. 27. paragraf).

50. Mahkeme, ikinci başvuranın, özür yayınlamaya mahkûm edilmesinin, kanunla öngörülmemiş olduğunu ve bu bağlamda, Sözleşme'nin 10. maddesinin ihlal edilmiş olduğunu tespit etmektedir.

ii) Ukrayna hukukunun gazetecilere sağladığı özel güvenceler

51. Mahkeme, söz konusu yayının, internette bulunan ve kamuya açık olan bir gazeteden indirilen belgeleri kelime kelime alıntıldığını tespit etmektedir. Bu yayın, belgelerin kaynağını belirtmekte ve redaksiyon komitesinin, belgelerin içeriğine ilişkin olarak mesafe koymuş olduğu yorumlarını içermekteydi.

52. Ukrayna hukuku, daha belirgin olarak, Basın Kanunu, basında yayınlanan belgeleri kelime kelime alıntılaman gazetecilerin hukuki sorumluluktan muaf tutmaktadır (bkz. 25. paragraf). Mahkeme, bu kuralın, gazetecilerin, başkalarının ifadelerini yayınlamaya ilişkin özgürlüklerine ilişkin içtihadına uygun olduğunu tespit etmektedir (bkz. örneğin,

Jersild/Danimarka, 23 Eylül 1994, paragraf 35, seri A no. 298, ve *Thoma/Lüksemburg*, no. 38432/97, paragraf 62, AİHM 2001-III).

53. Bununla birlikte, Ukrayna mahkemeleri, bu muafiyeti, Basın Kanunu gereğince, kayıtlı olmayan internet sitelerinden alınan haberleri tekrar yayınlayan gazeteciler için kabul etmemiştir. Bu bağlamda, Mahkeme, ulusal seviyede, internete bağlı iletişim araçlarıyla ilgili hiçbir kural olmadığını ve Hükümet'e göre, Basın Kanunu ve Ukrayna'daki iletişim araçlarını düzenleyen diğer metinlerin, internet kaynaklı medya ve internetten alınan bilgilerin kullanılması hakkında sessiz olduklarını tespit etmektedir.

54. Şüphesiz, internet, yazılı basından, özellikle, bilgiyi depolama ve yayma kapasitesi bağlamında, ayrılan bir bilgi ve iletişim aracıdır. Bu elektronik kaynak, tüm dünyada milyonlarca kullanıcıya hizmet vermektedir ve belki hiç bir zaman, aynı kural ve denetime tabi olmayacaktır. İnternet bağlantıları ve içeriklerinin, basından daha fazla, temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasına, özellikle de, özel hayata saygı gösterilmesi hakkına, saldırı oluşturma ihtimali bulunmaktadır. Yazılı basından alınan belgeler ve internetten alınan belgeler, farklı düzenlemelere tabi tutulabilirler. İnternetten alınan belgelerin yeniden yayınlanmasını düzenleyen kuralların, söz konusu hak ve özgürlüklerin korunması ve yaygınlaştırılmasını sağlayacak şekilde teknolojinin özelliklerine göre ayarlamaları gerekir.

55. Bununla birlikte, internetin, iletişim araçlarının mesleki faaliyetleri çerçevesinde oynadığı rol (bkz. 29-32. paragraflar) ve genel olarak, ifade özgürlüğü hakkının kullanılmasındaki önemi dikkate alındığında (*Times Newspapers Ltd./Birleşik Krallık (no.1 ve 2)*, no. 3002/03 ve 23676/03, § 27, AİHM 2009), Mahkeme, ulusal seviyede, gazetecilerin, ciddi cezalar alma korkusu olmadan, internetten alınan haberleri kullanmalarına yönelik yasal bir çerçevenin yokluğunun, basının, esas görevi olan « koruyuculuk » görevini yerine getirmesine engel olduğu kanaatindedir (bkz., *mutatis mutandis*, *Observer et Guardian/Birleşik Krallık*, 26 Kasım 1991, paragraf 59, seri A no. 216). Mahkeme, bu tip haberlerin, gazetecilerin özgürlüklerini koruyan yasal güvencelerin tamamen dışında bırakılmasının, Sözleşme'nin 10. maddesi çerçevesinde, basın özgürlüğüne haksız bir müdahale oluşturabileceği kanaatindedir.

56. Mahkeme, bunun dışında, Ukrayna hukukunda, bir gazetecinin, kötü niyetli olarak yanlış haber yapmamış olması ve iyi niyetli olarak hareket edip, haberleri doğrulatmış olması veya mağdur tarafın, dava açmadan önce, ihtilafı çözmek için elindeki imkânlardan faydalanmamışsa (bkz. 26. paragraf), tazminat ödemeye mahkûm edilemeyeceğini tespit etmektedir.

Ukraynalı hâkim önünde, başvuranlar, açıkça, savunma olarak, ilgili yasal hükümlerde öngörülen mesleki ayrıcalıkları öne sürmüşlerdir. Özellikle, başvuranlar, söz konusu belgeleri yayınlayarak, davacıya hakaret etme niyetiyle hareket etmemiş olduklarını ve halkın bu haberleri almakta yararı olduğunu öne sürmüşlerdir. Başvuranlar, önceden internette

yayınlanmış olan belgeleri tekrar yayınlamaktaki niyetlerinin, halkın yararına olan siyasi sorunlarla ilgili tartışmayı hareketlendirmek olduğunu eklemişlerdir. Bunun yanı sıra, başvuranlar, davacının, ihtilafı çözmek için, hiçbir adım atmamış olduğunu buna rağmen, söz konusu yayında, başvuranların, tüm ilgilileri, yorum yapmaya davet ettiklerini savunmaktadırlar. Oysa mahkemeler, onların iddialarını reddetmişlerdir.

57. Mahkeme, Ukrayna hukukunda, internetten gelen haberleri kullanan gazeteciler için uygun güvenceler bulunmamasını dikkate alarak, başvuranların, söz konusu yayının neden olabileceği riskleri öngöremeyecekleri kanaatindedir. Mahkeme, Sözleşme'nin 10. maddesinin, ikinci paragrafındaki yasallık koşulunun yerine getirilmemiş olduğu sonucuna varmaktadır.

58. Bu koşullarda, Mahkeme, tarafların ileri sürdüğü iddiaların kalanını bu madde bağlamında incelemenin ve de söz konusu müdahalenin orantılılığının incelenmesinin gerekli olmadığına karar vermiştir.

59. Böylece, başvurunun bu kısmına ilişkin olarak, Sözleşme'nin 10. maddesi ihlal edilmiştir.

(...)

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OYBİRLİĞİYLE,

(...)

3. Sözleşme'nin 10. maddesinin, ikinci başvuranın, ulusal mahkemeler tarafından, resmi özür yayınlamaya mahkum edilmiş olması nedeniyle *ihlal edildiğine*;

4. Sözleşme'nin 10. maddesinin, başvuranlara, söz konusu yayın nedeniyle verilen ceza nedeniyle *ihlal edildiğine*;

(...)

İşbu karar, İngilizce olarak hazırlanmış ve 5 Mayıs 2011 tarihinde, İç Tüzüğü'nün 77. maddesinin, 2. ve 3. bentleri gereğince, yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Claudia Westerdiek
Yazı İşleri Müdürü

Dean Spielmann
Mahkeme Başkanı

© **Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2012.** Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin resmi dilleri, İngilizce ve Fransızca'dır. İşbu çeviri, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Vakıf Fonu'nun desteğiyle yapılmıştır (www.coe.int/humanrightstrustfund). Bu çeviri, Mahkeme'yi bağlamamaktadır ve Mahkeme, bu çevirinin kalitesine ilişkin olarak hiçbir sorumluluk almamaktadır. Bu çeviri, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin içtihat veritabanı olan HUDOC'tan veya HUDOC'un ilettiği diğer veritabanlarından indirilebilir (<http://hudoc.echr.int>). Bu çeviri, ticari olmayan amaçlarla ve davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ve İnsan Hakları Vakfı'na atıfta bulunmak suretiyle alıntılanabilir. Bu çeviriyi kısmen veya tamamen, ticari amaçlarla kullanmak isteyenlerin, bunu aşağıdaki adrese bildirmeleri gerekmektedir: publishing@echr.coe.int.

© **Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.**

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© **Conseil de l'Europe/ Cour Européenne des Droits de l'Homme, 2012.**

Les langues officielles de la Cour Européenne des Droits de l'Homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour Européenne des Droits de l'Homme (<http://hudoc.echr.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int.